

CHERNIVTSI
LAW SCHOOL

ТРЕНІНГОВИЙ ЦЕНТР
ПРОКУРОРІВ УКРАЇНИ

Наукові читання пам'яті Ганса Гросса

Збірник тез міжнародної науково-практичної конференції

(м. Чернівці, 9 грудня 2021 року)

Чернівці
Мехнодрук

2021

2. Курдюков В.В. Деякі питання обов'язкового проведення експертизи в контексті реформування кримінального судочинства України. Адвокат. 2012. № 7 (142). С. 15–18

3. Експертиза у судовій практиці : науково-практичний посібник / за заг. ред. В.Г. Гончаренка. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ : Юрінком Інтер, 2010. 400 с.

4. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 11.03.2020).

5. Зинин А.М., Майлис Н.П. Судебная экспертиза. Учебник. М.: Право и закон; Юрайт-Издат, 2002.- 320с.

6. Про судову експертизу в кримінальних і цивільних справах : Постанова Пленуму ВСУ від 30.05.1997 р. № 8. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0008700-97>.

Стратій О.В.,

*кандидат юридичних наук, асистент кафедри кримінального права
юридичного факультету,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича,
м. Чернівці, Україна*

Ткач А.О.,

*студентка 6 курсу юридичного факультету,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича,
м. Чернівці, Україна*

ПІДРОБЛЕННЯ ПІДПISУ ЗА ДОПОМОГОЮ ТЕХНІЧНИХ ПРИЙОМІВ: СУЧАСНІ СПОСОБИ ТА ПРОБЛЕМИ

Підпис – це посвідчувальний знак визначеної особи, його наносять на документ для надання йому юридичної сили, посвідчення фактів тощо. Попри те, що в Україні все більш активно переходять до електронного документообігу, чимало державних установ та організацій все ще використовують паперові документи. Тому існує високий ризик підробки підпису в офіційних документах.

Розрізняють дві технології підробки підпису: рукописну та технічну.

Оскільки постійний розвиток і вдосконалення різних технологічних засобів щоденно вносять корективи у наше життя, на нашу думку, більш доцільно розглянути технічні прийоми підроблення підпису. Їхня суть полягає в механічному копіюванні, а не в наслідуванні особливостей письмово-рухових навичок і підпису-оригіналу.

Серед способів технічного підроблення підписів виділяють:

- відтворення підпису шляхом олівцевої підготовки з таким його обведенням (підпис-оригінал перемальовується гостро заточеним олівцем, а потім обводиться барвником);

- копіювання підпису за допомогою копіювального паперу (документ зі справжнім підписом накладається на підроблений документ, між ними розташовується аркуш копіювального паперу, далі справжній підпис обводиться легким натиском олівця або іншого загостреного предмета, внаслідок чого копіюється контурне зображення підпису, яке згодом обводиться чорнилом або олівцем);

- перемальовування підпису на просвіт (підроблений документ наклеюється на документ з підписом-оригіналом, який потім обводиться, якщо папір підробленого документу достатньо прозорий, копіювання підпису здійснюється без попередніх операцій, а якщо папір не прозорий, копіювання проводиться перед джерелом світла, наприклад, на вікні);

- вологе копіювання (перенесення барвника підпису)

У літературі також згадано й інші способи, зокрема: фотомеханічні прийоми підроблення за допомогою спеціально виготовлених кліше (факсиміле); проєкційний спосіб (з використанням фотозбільшувача) та з використанням пантографа; з використанням копіювально-розмножувальної техніки, плоттера тощо [1, с.311]. Тому детально опишемо деякі з них.

У 1603 році німецький астроном Христоф Шейнер винайшов прилад для знімання копій з креслень, планів — пантограф. Згадки про його використання для підробки підписів і почерку зустрічаються в підручниках з криміналістики та судової експертизи. Проте, у наш час цей прилад втратив свою актуальність. На зміну йому прийшли графопобудовники — пристрої для автоматичного креслення на паперовому або іншому аналогічному носії за допомогою малюючого блоку з великою точністю малюнків, схем, складних креслень, карт та іншої графічної інформації, що міститься в комп'ютерних файлах.

Графопобудовники, яких ще називають *плотерами*, можуть намалювати будь-яку криву. Для того, щоб за допомогою плотера намалювати комп'ютерну копію справжнього рукописного підпису, використовується наступна технологія:

1) сканується підпис;

2) на екрані монітора з використанням спеціального програмного забезпечення визначаються реперні точки, напрямок і траєкторія руху малюючого блоку;

3) підпис у вигляді заданої кривої за допомогою плотера вимальовується на підробленому документі.

Варто зазначити, що підробка підпису з використанням вищезгаданої технології не вимагає застосування дорогого устаткування. Проте реалізація такої процедури на практиці потребує, по-перше, залучення експерта-почеркознавця, а по-друге, висококваліфікованого програміста.

Між іншим, вже є випадки експертного дослідження документа, в якому «рукописний» текст і підпис були намальовані за допомогою плотера. Фактично єдиною ознакою, за яким експерти прийшли до такого висновку, стала відсутність градацій тиску під час згинальних та розгинальних рухів.

Цікавим також є спосіб підроблення за допомогою спеціально виготовлених кліше (факсиміле).

У законодавстві відсутній термін «факсиміле», проте у тлумачному словнику української мови зазначається, що це «точне відтворення будь-якого графічного оригіналу (кресленика, рукопису, малюнка, документа, підпису тощо) фотографічним способом, печаткою чи іншою репродукцією», або це — «кліше, печатка, за допомогою яких можна багаторазово відтворювати власноручний підпис» [2].

Слід констатувати, що нормативні документи не забороняють застосовувати факсиміле для візування деяких управлінських документів, які оформлюють у значній кількості та які є точними копіями підпису-оригіналу.

Даний прийом характеризується нанесенням зображення підпису за допомогою кліше, виготовленого у фотоцинкографічний спосіб, вирізуванням

чи лазерним гравіюванням. Кліше, виготовлене у фотоцинкографічний спосіб, має такі ознаки: штрихи підпису зазвичай

забарвлено рівномірно, краї доволі чіткі, може спостерігатися слабкий рельєф, адже металеві елементи кліше, що

друкують, зумовлюють своєрідну мікроструктуру штрихів підпису. Кліше, виготовлене за допомогою гравіювання, можна описати так: графічна складність зображення з якісним пророблянням дрібних деталей; барвну речовину у штрихах розподілено нерівномірно, по краях штрихів спостерігається облямівка більш інтенсивного забарвлення; краї штрихів рівні, кутові елементи чіткі [3, с.311].

Проте, вищезгадані способи та їх ознаки добре відомі експертам і виявляються в ході техніко-криміналістичного дослідження підписів.

Варто згадати історію, яка сталась в 2004 році. Відома канадська письменниця, Маргарет Етвуд, намагаючись розв'язати проблему підписання примірників своїх книжок, не виходячи з дому, звернулася до фірми, яка працює з робототехнікою Quanser Consulting Inc. І вже у 2006 році відбулася презентація дистанційного підпису примірників книг з використанням роботизованої руки з назвою LongPen™. Причому М. Етвуд перебувала в Канаді, а пристрій перебував в одному з лондонських книгарень.

Але не одна Quanser Consulting Inc. звернулася до створення роботизованої руки (robotic arm) для комп'ютерного копіювання рукописних підписів і почерку. Американська компанія Damilic Corporation також розробила і реалізує кілька пристроїв для малювання підписів. Варто зазначити, що Robotic arm розроблялися і випускаються для цілком легальних цілей, наприклад, для підписання неофіційних документів, листівок, поздоровлень і т.п.

Попри це, як показує досвід, наука й техніка завжди йдуть на випередження, і рано чи пізно такі технології зможуть використовувати і в протиправній діяльності. Як наслідок, експертам буде важко встановити факт підробки. Тому, на нашу думку, така галузь судової експертизи потребує достатнього фінансування для проведення досліджень комп'ютерної технології підробки підписів.

Література:

1. Куцкір Г. М. Сучасні способи технічного підроблення підписів з використанням технічних засобів. Теорія та практика судової експертизи і криміналістики: зб. наук. пр./редкол.: О. М. Ключев, В. Ю. Шепітько та ін. Харків: Право, 2020. Вип. 21. С. 309-317.

2. Академічний словник української мови: в 11 т. Т. 10/редкол.: І. К. Білодід (гол.); А. А. Бурячок, Г. М. Гнатюк (ред. тому). Київ: Наук. думка, 1979. С. 552.

3. Галяшина Е. И., Молоков Э. П., Смотров С. А., Шашкин С. Б. Теория и практика судебной экспертизы. Санкт-Петербург: Питер, 2003. С. 426-427.

Юрчишин В.М.,

*доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри кримінальної юстиції
Чернівецького юридичного інституту
Національного університету
«Одеська юридична академія»,
м. Чернівці, Україна*

Савченко В.А.,

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінальної юстиції
Івано-Франківського юридичного інституту
Національного університету
«Одеська юридична академія»,
м. Івано-Франківськ, Україна*

ЗАЛУЧЕННЯ ПРОКУРОРОМ ЕКСПЕРТА ВІДПОВІДНО ДО КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ФРН

В умовах набуття злочинною діяльністю нових та особливо небезпечних форм, з одного боку, та реформування органів кримінальної юстиції, адаптації законодавства України до європейського – з другого, актуальним є питання забезпечення правосуддя України незалежною, кваліфікованою, орієнтованою на використання останніх досягнень науки і техніки судовою експертизою. В умовах сьогодення судова експертиза стає все більше затребуваною під час досудового розслідування та судового розгляду кримінальних проваджень, судового розгляду справ у інших видах судочинства. Слід сказати, що країнами Європейського співтовариства розроблено План дій для реалізації заходів (цілей),